

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

De Sacramentis In Genere

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

IX. Quid requiratur ad Sacramentum nouæ legis constituendum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53925](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53925)

ille: ubi Baptismi Sacramentum initiationem appellat. Et S. AMBROSIVS librum, in quo de Sacramentis Baptismi, & Eucharistiæ tractat, inscribit, De ijs, qui iniciantur Mysterijs. Item MAGISTER in 4. dist. 1. & cum eo Doctores plurimi dicunt, Sacramentum dici à sacrando. S. THOMAS in 1. 2. quæst. 102. art. 5. *Sacramenta, inquit, proprie dicuntur illa, quæ adhibebantur Dei cultoribus ad quandam consecrationem, per quam scilicet deputabantur, quodammodo ad cultum Dei.*

Denique Sacramenta veteris legis nunquam vocantur in Scriptura Testamenti veteris secreta, vel signa rei secretæ, id est, סוד vel קד, sed semper appellabantur consecrationes, & initiationes, id est, מצותים vel cæremoniæ, id est, חקים:

CONTROVERSIÆ SECUNDA.

De definitione Sacramenti.

CAPVT NONVM.

Quid requiratur ad Sacramentum nouæ legis constituendum.

DIXIMVS DE NOMINE, NUNC DE RE IPSA dicendum erit. Tres autem erunt partes disputationis de natura Sacramenti. PRIMØ enim exponendum erit, quid requiratur ex communi sententia omnium Catholicorum ad Sacramentum nouæ legis constituendum. DEINDE disserendum erit de ipsa formali, & artificiosa definitione Sacramenti. POSTREMØ examinandæ, & refellendæ variæ hæreticorum sententiæ, & deprauationes circa naturam, & definitionem Sacramenti.

e

Quod

Quod igitur ad PRIMVM attinet, Catholici Doctores esse dissentiant in rebus quibusdam Philosophicis, & minutis, vt An Sacramentū sit vnum per se; An sit ens rationis, &c. tamen in re Theologica mirificè conueniunt, cum hæretici contra inter se mirificè dissentiant, vt mox videbimus.

Igitur quæ ad Sacramentum nouæ legis constituendum necessariò requiruntur, hæc sunt PRIMVM vt fit signum, dicitur autem signum, vt S. AVGVSTINVS definit libro. 2. cap. 1. doctrinæ Christianæ: *Res præter speciem, quam ingerit sensibus, aliud aliquid ex se faciens in cogitationem venire.* Quocirca debet signum esse res aliqua cognoscibilis, debet item ducere in cognitionem alterius. Et quia hoc secundum, ducere videlicet in cognitionem alterius, in signo est potissimum, vt idem Augustinus docet lib. 1. cap. 1. doctrinæ Christianæ, idè oportet signum, quatenus signum est, imperfectius esse re illa, quàm significat, & magis illā, quàm seipsum representare. Quare non dicitur homo signum suæ imaginis licet ex cognitione hominis saepe cognoscatur imagines; sed contra imago dicitur signum hominis. Iam verò quod Sacramentum signum quoddam sit, patet tum ex Scriptura, cum Genes 17. circumcisio dicitur signum fœderis. Rom. 6. Baptismus dicitur signum sepulturæ, & resurrectionis, 1. Corinth. 10. Eucharistia dicitur signum passionis, & mortis Christi. Ephes. 5. Matrimonium dicitur signum coniunctionis Christi, & Ecclesiæ: tum ex Patribus. Nam Dionysius cap. 1. Eccles. hierar. & alij Patres Græci, Sacramenta vocant $\sigma\upsilon\mu\beta\omicron\lambda\alpha$ id est, signa, & S. Augustinus, nunc vocat signacula, vt de catechizandis rudibus, cap. 26. nunc verba visibilia, vt lib. 19. contra Faustum, cap. 16.

SECVDVM est, vt hoc signum sensibile sit: sunt enim signa quædam etiam inuisibilia, vt character animæ, impressus sed sacramenta visibilia, seu sensibilia signa esse debere certissimum est. Solus fermè est Guilielmus Okam, qui in 4. dist. fatetur quidem, Sacramenta esse signa sensibilia, sed non putat id esse de essentia, quia posset Deus instituere Sacramentum in re spiritali, vt si statueret, vt oratio mentalis, aut meditatio passionis Christi conferret gratiam ex opere operato. At fallitur Okam, quia illa oratio, vel meditatio haberet quidem effectum Sacramenti, sed Sacramentum non esset. Sa-
cra-

cramentum enim intrinsecè, & essentialiter est caremonia religionis; caremonia autem est actus externus. Vnde sancti Patres passim docent, Sacramenta esse vestigia quædam, & manuductiones ad spiritualia, & inuisibilia, vt patet ex Dionysio, & Augustino locis notatis, nec nõ ex Chryostomo homil 83. in Matth.

TERTIVM est, vt hoc signum sit voluntarium, siue datum, non naturale. Quædam enim signa sunt naturalia, quæ non pendent ex noua institutione, sed ex natura sua significant, vt est fumus signum incendij, & odor signum rei odoratæ præsentis, & aurora signum vicini solis: alia signa sunt ex arbitrio instituentis, vt nomina, & verba omnia, vexilla militum, & omnia insignia familiarum. Porro Sacramenta signa esse posterioris generis docet Augustinus lib. 2. doctrinæ Christianæ, cap 3 & lib 3. cap. 9. neque vllus contradicit. Res enim ipsa per se clamat.

QVARTVM est, vt hoc signum habeat cum re, quam significat analogiam, & similitudinem aliquam. Tria enim inveniuntur signorum genera. QVAEDAM enim tantam habent cum re significata similitudinem, vt sine vlla institutione naturaliter significant; quomodo imago Christi signum est Christi, & vestigium in arena impressum, signum est pedis.

QVAEDAM alia nullam habent cum re significata similitudinem, & idè tota pendent ab institutione: hoc modo verba sunt signa rerum, & sonus campanæ signum senatus habendi.

QVAEDAM denique medio modo se habent. Nam habent quidem aliquam analogiam cum re, sed tam indeterminatam, & confusam, vt magis apta sint ad significandum, quam actu significant, nisi determinetur ab aliquo: quo modo imago hominis non facta ad alicuius particularis hominis similitudinem, neminem in particulari significat, & tamen quemlibet significare potest, si determinetur adscripto nomine alicuius, aut addito vestimento, aut alio signo particularis hominis.

Huius tertij generis sunt omnia Sacramenta. Nam nec per se significant actu, nisi determinentur, & tamen apta sunt significare, si determinentur. Id patet discurrendo per singula. Nam ablutio externa internæ ablutionis similitudinem ge-

rit; proinde aptissima est ad eam significandam, si ad id adhibeatur. Idem de Vnctione, alimento corporis Dominici, aliisque Sacramentis dici potest.

Solum est Sacramentum Pœnitentiæ, quod cum in solis verbis consistat essentialiter, non videtur habere naturalem analogiam cum re significata, sed habet tamen. Non enim illa verba, *Ego te absoluo*, Sacramentum sunt, quatenus significant ex humana institutione, id est, quatenus verba sunt: sed quatenus sunt veluti res quædam à Deo institutæ ad significandam, & efficiendam iustificationem à peccatis. Habet autem analogiam exterior absolutio, quæ ore pronuntiatur, cum interna iustificatione, quæ à Deo efficitur. Itaque absolute significata per verba, Sacramentum est, non ut per verba significatur, sed ut significat ipsam absolutionem internam.

Vnde S. AUGUSTINVS in epist. 23. ad Bonifacium: *Si Sacramenta*, inquit, *quandam similitudinem earum rerum, quarum Sacramenta sunt, non haberent, omninò Sacramenta non essent.* Et Græci Patres, passim Sacramenta vocant ἀντίτυπα quod vocabulum significat rem ita similem alteri, ut cum illa quasi certare videatur de forma, ut si depicta imago ita probe, & quasi ad vivum rem exprimat, ut non imago, sed res ipsa videatur. Sic enim accipit hanc vocem Nazianzenus in 2 orat. de Pascha, ubi noctem Paschalem ob infinitam ardentium cereorum multitudinem, quibus illuminabatur, vocat antitypam firmamenti cœlestis, ubi infinita stellarum lumina conspiciuntur. Sic etiam ante Gregorium S. Petrus in epistola cap 3. vocat Baptisma nostrum antitypum respectu arcæ Noæ, ubi noster interpret rectè vertit, similis formæ. Cum ergo Patres Sacramenta vocant ἀντίτυπα earum rerum, quarum Sacramenta sunt, nihil aliud sibi volunt, quam habere Sacramenta maximam similitudinem cum his rebus, quarum sunt Sacramenta.

QVINTVM est, ut hoc signum repræsentet rem aliquam sacram, non prophanam. Sunt enim Sacramenta cæremonie religionis: unde etiam illa violare, omnium consensu, sacrilegium est. Id quod etiam patet ex nomine: nam Sacramentum a sacro dicitur. Deniq; S. Augustinus in epist. ad Marcellinum dicitur

dicuntur signa cum ad res diuinas pertinent, Sacramenta nominari.

Porro res illa sacra, quam Sacramenta nouæ legis significant, triplex est: gratia iustificans, quæ ut præfens demonstratur, passio Christi, quæ est causa gratiæ, & ut præterita commemoratur, & vita æterna, quæ est effectus gratiæ, & ut futura præfiguratur. Ita docet S. Thomas 3. part. quæst. 60. art. 3 & omnes alij Doctores. Ac de Baptismo quidem, & Eucharistia res notissima est. Nam Rom. 9 quod Baptismus sit memoria passionis, ostendit Paulus, cum ait: *Quicumque baptizati sumus in Christo, in morte ipsius baptizati sumus.* Et infra de gratia iustificationis: *Qui mortuus est, iustificatus est à peccato, Et: Consepulti enim sumus cum illo per Baptismum in mortem, ut quomodo Christus resurrexerit à mortuis, ita & nos in nouitate uitæ ambulemus.* Denique de vita æterna ibidem: *Si complantati sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus.*

Pari ratione de Eucharistia, Luc. 22 *Hoc facite in meam commemorationem*, id est, in memoriam passionis: nam ut exponit Paulus 1. Corinth. 11. *Quotiescunque manducamus panem hunc mortem Domini annuntiamus.* Item de gratia, Ioan. 6. *Qui manducat me, & ipse uiuet propter me.* De gloria: *Si quis manducauerit ex hoc pane, uiuet in æternum.* Vnde Ecclesia canit: *O sacrum conuiuium, in quo Christus sumitur: Recolitur memoria passionis eius: Mens impletur gratia: Et futuræ gloriæ nobis pignus datur.*

De alijs Sacramentis non est ita notum: tamen certum est, saltem implicitè, illa omnia significare; quia cum omnia significant gratiam, consequenter etiam significant principium, & finem eiusdem gratiæ.

Est autem hoc loco NOTANDUM, id quod præcipuè & essentialiter significatur per Sacramentum nouæ legis, esse solam gratiam iustificantem. Nam ut infra dicemus, Sacramenta nouæ legis efficiunt, quod significant: at non efficiunt passionem Christi, nec uitam beatam, sed solam iustificationem: passionem enim præsupponunt, & uitam beatam promittunt; iustificationem autem propriè adferunt.

PRAETEREA Sacramenta, ut mox dicemus, sunt instituta ad sanctificandum. At quo propriè, & formaliter san-

etificamur, gratia est; passio Christi, & vita beata extrinseca sūt.

DENIQUE id propriè Sacramenta significant, quod per verba exprimitur: verbis autem Sacramentorum iustificatio sola plerumque exprimitur. Id enim significat, Ego te abluo, Ego te confirmo, Ego te absoluo, &c. Neq; obstat, quod verba Eucharistiæ, *Hoc est corpus meum*, non videantur sonare sanctificationem, sed ipsum Domini corpus. Nam illud significant, vt cibum animarum, & spiritualem mentis refectionem, quæ per internam gratiam fit.

Atq; ex hoc capite multa sacra signa excluduntur à ratione Sacramenti, vt res creatæ omnes, quæ signa sunt potentia & sapientia Dei: nam: *Cæli enarrant gloriam Dei*, Psal 18. Item omnes sacræ imagines Christi, & Sanctorum; sacræ literæ; lignum crucis, & alia id genus, quæ sunt quidem signa sacra, rerum sacrarum; sed non significant propriè gratiam sanctificantem animas.

SEXTVM est, vt hoc signum non solùm significet sanctificationem, sed etiam ita significet, vt quæ tunc fiat, dum Sacramentum adhibetur. Omnes enim Theologi cōueniunt, quod Sacramenta nouæ legis significant sanctificationem, quæ tunc fiat: id enim verba ipsa ostendunt, Ego te absoluo, Ego te abluo, &c. Et hinc multa signa sacra sanctificationem significantia excluduntur à ratione Sacramenti. Nam exempli causa Manna quod pluebat, Israëlitis, significabat spiritualem refectionem, & dulcedinem, quam præbet Eucharistia; tamen Sacramentum non erat, sed figura Sacramenti, quia significabatur eam refectionem, vt futuram, non vt quæ tunc daretur. Similiter etiam columba, quæ super Christum apparuit in Baptismo, signum erat sanctitatis, & innocentia Christi, sed non quod tunc inciperet, vel cresceret: iam enim ab incarnatione plenus fuerat gratia.

SEPTIMVM est, in quo etiam omnes conueniunt, vt Sacramenta nouæ legis, nō solùm significant sanctificationem, quæ tunc fiat, sed etiam, quæ fiat vi ipsius Sacramenti, ita vt Sacramentum sit causa instrumentalis sanctificationis; id quod postea probandum erit contra hæreticos. Hinc autem excluduntur a ratione Sacramenti linguæ illæ ignæ, quæ apparuerunt super Apostolos in die Pentecostes: significabant enim charitatem ardentissimam, quæ tum Apostolis infundebatur.

debaturnà cum sapientia, & eloquentia planè diuina, sed Sacramentum non erant; quia non vi earum linguarum infunde- batur illis charitas. Quæstio solùm remanet, an dari gratiam ex vi Sacramenti, sit proprium Sacramentis nouæ legis, an verò conueniat Sacramentis in genere. Sed de hoc postea agendum erit: nunc satis est conuenire omnes Doctores, quod Sacramenta nouæ legis id habeant.

Est autem hic NOTANDVM, quòd cùm dicimus de ratione Sacramenti esse vt sanctificationem significet, & efficiat; id intelligitur non de actu, sed de naturali aptitudine. Potest enim fieri, vt dū infans baptizatur, nemo sit qui cogitet, quid Sacramentum significet; quocirca nihil tunc actu significabit, tamen ex se aptum erit ad significandum. Potest etiam fieri vt Sacramenti effectus impediatur. Nam cùm quis accedit ad Baptismum, vel alia Sacramenta cum animo perseuerandi in peccato, is certè non sanctificatur actu: tamen Sacramentum verè significare immò etiam efficere sanctificationem dici potest, quia ex se id significat, & efficit: per accidens autem est ex in dispositione suscipientis, vt non sequatur effectus.

OC TAVVM ac postremum, quod ad rationem Sacramenti pertinet, est, ut sit cæremonia religionis stata, ac solennis, quæ hominem Deo consecret. Ita docet S. Thomas in 1. 2. q. 102. art. 5. & facìlè probari potest. Nam vt S. Augustinus docet lib. 19. contra Faustum. cap. 11. & lib. 4. de Baptismo contra Donatistas, cap. 22. Sine Sacramentis religio esse non potest, proinde tam diu durare debent Sacramenta, quam diu religio durat. Quocirca Exod. 12. & alibi, dicuntur Sacramenta eius temporis ritu perpetuo seruanda, id est, nunquam finem habitura, nisi in aduentu Christi, quando vetus ipsum Testamentum finem habiturum erat. Sic etiam 1. Corinth. 11. de Eucharistiæ Sacramento Paulus dicit: *Quotiescunque manducabitis panem hunc, aut calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat.* Id est, durabit hic ritus, quo mortem Domini commemoramus, donec mundus ipse finiatur, & Dominus ad iudicandum veniat. Non igitur Sacramenta sunt aliqua signa ad breue tempus ostensa, sed solæ cæremonie durabiles, solennes, ac stata.

Atque hinc intelligimus, cur Sacramentum non fuerit illud Christi verbum ad peccatricem: *Remittuntur tibi peccata tua*, Luc. 7. & illa insufflatio in Apostolos cum illis adiunctis verbis: *Accipite Spiritum sanctum, &c.* Ioannis 20. Nam ista Christus semel fecit, non autem inde caeremoniam in Ecclesia frequentandam instituit, & fortè non adhibuit illam insufflationem, & illa verba tanquam instrumenta ad sanctificationem, sed solùm expressit per nuda signa, quod volebat: fortè etiam adhibuit ea, vt instrumenta, vt alias lutum ad illuminandum cæcum, & manus impositionem ad curandos ægrotos: sed (vt dixi) adhibuit tunc, quia ita ei placuit, qui potest qualibet re vti ad quidlibet faciendum, non tamen inde caeremoniam instituit, proinde nec Sacramentum. Hæc sunt igitur quæ ad rationem Sacramenti nouæ legis pertinent,

CAPVT DECIMVM.

Possit ne Sacramentum propriè definiri.

His ita constitutis, agendum est de ipsa formali, & artificiosa definitione Sacramenti: ac tria breuiter tractanda sunt. **PRIMO**; An Sacramentum propriè definiri possit. **SECUNDO**; Quæ sit propria definitio Sacramenti. **TERTIO**; An ea conueniat tantum Sacramentis nostris, an omni Sacramento in genere.

Igitur **PRIMA** quæstio est; An Sacramentum verè, & propriè definiri, an solùm crasso quodam modo describi possit. Ratio difficultatis est, quia Sacramentum vel est aggregatum quoddam per accidens, cum constet ex rebus, de verbis; vel ens rationis, si consideretur formaliter, vt signum ex arbitraria institutione significans. Non possunt autem propriè definiri, nisi entia realia, & quæ sunt vnum per se.

Tres sunt Doctorum sententiæ. **QVIDAM** existimant, Sacramentum propriè definiri non posse ob causas iam dictas. Ita Okam, Maior, Richardus in 4. dist. 1. **ALII** volunt, Sacramentum esse quidem ens rationis, tamen vnum per se: proinde definiri posse saltem imperfectè. Ita Scotus dist. 1. quæst. 2. & Sotus dist. 1. quæst. 1. art. 2. Tametsi enim multa sint in Sacramentis, quæ significant, tamen significatio vna est ex va-
rijs